

TÜRK

2020, Yıl/Year: 8, Sayı/Issue: 21, ISSN: 2147-8872

TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 17.02.2020

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 22.04.2020

Sayfa / Page: 315-332

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

 Gülten YENER

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

yener.g2017@gmail.com

HASAN KAYIHAN'IN "UYANMAK" ROMANINDA ARGO, ESKİ DİL, HALK DİLİ, HAKARET, KABA KONUŞMA VE TEKLİFSİZ KONUŞMA SÖZLERİ

Öz

Bu çalışma, Türk romanının yakın dönem yazarlarından Hasan Kayıhan'ın Uyanmak romanındaki "argo", "eski dil", "halk dili", "hakaret", "kaba konuşma" ve "teklifsiz konuşma" sözlerini kapsayan bir söz varlığı çalışmasıdır. Bu özel sözler yardımıyla yazarın bu romandaki üslubunun belirlenmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. İnceleme sırasında önce romanda bu altı kategoriye girdiği düşünülen sözler belirlenmiş, daha sonra bunların bu kategorilere girip girmediği kontrol edilmiştir. Bu işlemde başta Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlük'ü olmak üzere Türkiye Türkçesinin çok bilinen sözlükleri, bu kategorilerle ilgili alan sözlükleri ve diğer kaynaklar kullanılmıştır. Çalışma sonunda yazarın bu tür sözleri bu romanda yoğun bir şekilde kullandığı ve bunların eserde sıklık sırasına göre "halk dili", "eski dil", "argo", "kaba konuşma", "hakaret" ve "teklifsiz konuşma" şeklinde sıralandığı görülmüştür. Eserde bu altı kategoriye giren toplam 323 söz tespit edilmiştir. Böyle sözlerin eserde bu denli çok olması, yazarın sıradan insanları konu almakla yetinmeyip onların söz dağarcığını da eserine yansıtarak daha gerçekçi bir roman yazmayı hedeflediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Hasan Kayıhan, Uyanmak, roman, argo, eski dil, halk dili, hakaret, kaba konuşma, teklifsiz konuşma.

**SLANG, OLD LANGUAGE, PUBLIC LANGUAGE, CUSS WORDS, RUDE
SPEECH AND OFFERLESS SPEECH IN HASAN KAYIHAN'S NOVEL
“UYANMAK”**

Abstract

The adjective verb suffixes, which are pronounced from other members of the filamentary category, or which are not pronounced and distinguished by the term qualifying an Ø phrase (noun), are frequently used suffixes. The fact that they provide a very rich content in terms of their sub-functions makes them useful in the syntax. Apart from the numbered study, adjective verb suffixes are generally classified according to time classes or by name of the morphemes that perform tasks. However, it is obvious that both measures taken as basis in these general classification experiences are not very healthy. From this point of view, the main frame of the study is to explain a subclass of adjective verbs that are not mentioned before - habitude - and to introduce them with examples. In this context, first of all, the subject of habitude and it's place in grammar will be brought to the agenda and then the formations in which the mentioned function is included will be presented.

Key words: Hasan Kayihan, Uyanmak, novel, slang, old language, public language, cuss words, rude speech, offerless speech.

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, günlük dildeki özel sözlerin Türk romanına yansımalarını örneklemektir. Bunun için Hasan Kayihan'ın “Uyanmak” adlı romanı seçilmiş, aynı zamanda yazarın bu romandaki üslûbunun belirlenmesine katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

Hasan Kayihan, 1949 yılında Bilecik'in Pazaryeri ilçesinde doğmuştur. 1971'de Balıkesir Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden, Devlet Lisan Okulu'ndan ve Ortadoğu Amme İdaresi'nden de mezun olmuştur. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı Film-Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi'nde program yapımcısı olarak görev almıştır.

İlk yazısı 1966'da Emre dergisinde yayımlanan Kayihan, Bilecik'te “Oba” gazetesini de çıkartmıştır. Yazılarını 1966'da Emre dergisi başta olmak üzere; Oba, Töre, Ortadoğu, Hergün, Mili Eğitim ve Kültür, Kan, Doğu, Türk Yurdu gibi dergi ve gazetelerde yayımlamıştır.

İlk romanı “Yoklar” ile edebiyat hayatına atılan Hasan Kayihan, akıcı ve sağlam Türkçesiyle dikkati çeker. Edebiyata roman ile başlayan yazar, romanlarıyla çeşitli ödüllere de layık görülmüştür. Yazar 1975'te yazdığı ilk romanı ile Peyami Safa Roman Yarışması ikincilik ödülünü; 1977'de yazdığı “Zincir” ile 1979'da Türkiye Millî Kültür Vakfı teşvik ödülünü almıştır. 1978'de yazdığı “Uyanmak” romanıyla aynı yıl Dünder Taşer Roman Armağanı ikinciliğini; 1982'de yazdığı “Gurbet Ölümleri” ile ise 1983 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Romancısı ödülünü kazanmıştır.

Şu anda yurt dışında yaşamakta olan Hasan Kayıhan'ın romanları şunlardır: Yoklar (1975), Zincir (1977), Uyanmak (1978), Acı Su (1978), Gurbet Ölümleri (1982), Sultan/Köln'de Bir Kız (1984), Beyler Aman (1984), Dönüş (2006), Bir Aşk Bir Kurşun ve Ötesi (2017). Kayıhan başta Türk Yurdu ve Töre olmak üzere çeşitli dergilerde pek çok yazılar yazmıştır. Bunlardan “Karşılıklı Bakışmalar/Batı ve Türkler”, “Almanya’da Ayrımcılık Yasası”, “Asimilasyon ve Dil”, “Avrupa’nın Türkçe Meselesi”, “Annem, Ben ve Seyit Ali” başlıklı yazıları Türk Yurdu dergisinde, “Cuma’ya Gardaş!..” ve “Onbeş Yıl Kala” başlıklı yazıları ise Töre dergisinde yayımlanmıştır.

Yazar hakkında çeşitli akademik çalışmalar da mevcuttur. Emine Sazak, 2009 yılında “Hasan Kayıhan'ın Romanlarının Yapı ve Tema Bakımından İncelenmesi” başlığıyla, Murat Aybirdi ise 2012’de “Hasan Kayıhan'ın Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Romanlarının Tematik Bakımdan İncelenmesi” başlığıyla birer yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Kayıhan ile ilgili makalelere Saadet Herdem’in “Hasan Kayıhan'ın Acı Su Romanında Millî Kimlik Arayışı ve Asimilasyon” ve Bülent Kırmızı’nın “Hasan Kayıhan'ın ‘Gurbet Ölümleri’ Adlı Romanında Yabancılaşma” adlı yayınlarını örnek verebiliriz. Prof. Dr. Halim Serarşlan, 24 Haziran 2014 tarihinde Uluslararası Türkiye-Hollanda İlişkileri Sempozyumu’nda “Hasan Kayıhan'ın Romanlarına Göre Batı Avrupa’da Türk İşçileri” başlıklı bir bildiri sunmuştur.

Üzerinde çalıştığımız “Uyanmak” romanı, 1977 yılında yazılmıştır. Hasan Kayıhan, Anadolu’nun doğusunda, 1984’lerden sonra yaşanan terör olaylarının sebeplerini yedi yıl önce bir öngörü ve önseziyle kurgulayıp kaleme almış, Bingöl’de hayata geçirilmeye başlanan ülkeyi bölme planlarını anlatmaya çalışmıştır.

Romanın kahramanlarından Boryan Ağa büyük bir çiftlik sahibidir ve katı kurallarıyla yönettiği çiftliğinde çok sayıda Türk çalışanı vardır. Ağa, soranlara Türk’üm, Kürt’üm, Ermeni’yim demektedir ama aslında kendisi Türk düşmanı bir Ermeni’dir. Çünkü yıllar önce Boryan Ağa daha küçük bir çocuk iken Boryan’ın annesi Abdullah adlı bir Türk ile kaçmıştır. Ağa, roman boyunca zorba, bencil, ahlâksız ve Türk düşmanı bir tavır sergiler. Çiftliğinde çalışanlara çok kötü davranan ahlâksız bir kişi olan Boryan Ağa, bir Türk olan Zeren Bacı’ya tecavüz eder. Bunun neticesinde Zeren Bacı’nın delirip intihar etmesine yol açar. Romanda Türk ve Kürtlerin kardeş olduğu ve bir arada yaşaması gerektiği vurgulanmıştır. Romanın sonunda Türkiye’de yaşayan insanları birbirinden ayırmak isteyen dış güçlere karşı halkın uyanışı başlar.

Hasan Kayıhan, Meriç Coşkun’un Devlet dergisinde yayımlanan “Uyanmak İsimli Romanıyla İkinci Olan Hasan Kayıhan’la Bir Sohbet” başlıklı mülâkatta Uyanmak romanının kaleme alınma sürecini şöyle anlatmıştır:

“Uyanmak, Muş ve Varto dolaylarında bir gezimin sonucunda yazıldı. Körüklenen Alevî-Sünnî ve Kürtçülük ayırımına tepki olarak, ama halkın tepkisi olarak doğar. Ben, yazar olarak, kendimden pek bir şey koymadım. Düşünceler, halkın aldığı yol ve varacağı sonuç, hep halkın durumunu ve tavrını belirtir. Alevî dediğimiz, Kürt dediğimiz, daha doğrusu bazılarının böyle dedikleri kişilerin milli birliğimize ve Türk Devleti’ne karşı halis duygularını ifade etmeye çalıştım. Mezhep kışkırtıcılığının, kavim körükçülüğünün Türk-İslâm düşüncesi karşısında nasıl eriyip gittiğini gördüm, yaşadım ve yazdım. Ve inandım ki, gerçekten ‘bütün Türkler bir ordu’ dur. Gerisi kızıl yılan sırtışında, orak dilli Kerbelâ özlemcilerinin lâf-ı güzâfi... ”

Bu çalışma, Uyanmak romanındaki argo, eski dil, halk dili, hakaret, kaba konuşma ve teklifsiz konuşma sözlerini içermektedir. Türkçenin söz varlığı içindeki bu tür sözler üzerinde pek çok çalışma yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Argo üzerine yapılan çalışmalar arasında bu incelemede kullandığımız Ferit Devellioğlu'nun; Türk Argosu (1990) ve Hulki Aktunç'un; Büyük Argo Sözlüğü: Tanıklarıyla (2002) adlı kitaplarının yanında Ali Püsküllüoğlu'nun; Türkçenin Argo Sözlüğü (1996), Bahattin Sezgin'in; Yeni Argo Sözlüğü (2013), Filiz Bingölçe'nin; (Tanıklarıyla) Osmanlı Argosu Sözlüğü (2011), Asker Argosu Sözlüğü (2005), Futbol Argosu Sözlüğü (2005), Kadın Argosu Sözlüğü, (2001, 2005), Gülten Sağol'un; Türk Kültüründe Argo (2002), Halil Ersoylu'nun; Türk Argosu Üzerine İncelemeler (2004), Mehmet Arslan'ın; Argo Kitabı (2004) adlı kitaplarını da sayabiliriz. Bunların dışında argo konusunda yayımlanmış çok sayıda makale ve bildiri ile yapılmış lisansüstü tezler vardır.

Türkiye'de ve Türkiye dışında "Eski Türkçe" dönemiyle ilgili olarak yapılmış çalışma sayısı da çoktur. Ancak sözlüklerde "eski dil" kategorisinde verilen sözler üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı kısıtlıdır. Bunlara belki dolaylı ilgisi sebebiyle Abdullah Mert'in 2019'da tamamlanan "Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Söz Varlığı" adlı doktora tezini örnek olarak verebiliriz.

Öte yandan ağız çalışmalarını da "halk ağzı" ve "halk dili" konulu çalışmalarla bir tutmamak gerekmektedir. Söz varlığı açısından bakacak olursak standart Türkçedeki herhangi bir kelimenin herhangi bir ağızdaki versiyonu ya da söyleniş biçimi, "**halk dili**" ve "**halk ağzı**" na dâhil edilemez. Genel sözlüklerde yer alan, herhangi bir yörenin ağzına mal edilemeyen ancak yazı dilinin de malı olmayıp halkın belli bir bölgesinin değil, bütününün dilinde yer alan sözler, bu kategoriye dâhil edilmektedir. Sözlükte *hfk.* kısaltmasıyla gösterilen bu sözler üzerinde yapılan çalışmaların sayısı da kısıtlıdır. Kenan Acar'ın 2012'de yayımlanan "Halk Ağzından TDK Türkçe Sözlük'e Giren Sözler – İlk On Baskının Karşılaştırması- adlı kitabının yanında Ekrem Gül'ün "Türkçe Sözlük'te Halk Ağzından Sözler Üzerine" adlı makalesi ile 2014'te hazırladığı "Türkçe Sözlük'te Halk Ağzından Girmiş Kelimeler ve Kökenleri(a-g)" başlıklı yüksek lisans tezi ve Mustafa Samet Kumanlı'nın "Türkçe Sözlük'te "Hlk." Etiketli Sözlük Birimlerin Tanımlanması: C ve Ç Madde Başları Örneği" adlı makalesi bunlara örnek gösterilebilir.

Türkçedeki "**hakaret**" sözleriyle ilgili olarak literatürde Hilâl Oytun Altun'un "Hakaret Anlamı Olmayan Kelimelerin Hakaret Amaçlı Kullanımı" (Acta Turcica "Türk Kültüründe Hakaret) adlı çalışması ile Ömer Demircan'ın Dilbilim Araştırmaları dergisinde yayımlanan "İletişim Açısından Hakaret ve Küfür" adlı çalışmasını kaydedebiliriz.

Çalışmamızda Uyanmak romanındaki argo, eski dil, halk dili, hakaret, kaba konuşma ve teklifsiz konuşma kategorilerine gireceğini düşündüğümüz sözler tespit edilmiştir. Tespit edilen sözlerin hangi kategoriye dâhil edileceği, Türkçe Sözlük başta olmak üzere sırasıyla Derleme Sözlüğü, Büyük Argo Sözlüğü, Türk Argosu, Dîvânü Lügat-it Türk, Kubbealtı Lugatı, Türkçenin Sözcük Dağarcığı, Ötüken Türkçe Sözlük ve son olarak Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü yardımıyla belirlenmiştir. Kullandığımız sözlüklerde bazı sözlerin bir kısmı yer alırken bir kısmı adı geçen kategorilerin kısaltmalarıyla sözlüklerde yer almamaktadır. Bazı sözlere ise sözlüklerde

rastlanmamaktadır. Bunlar hangi kategoriye gireceği konusunda birtakım tasarruflarda bulunularak *Tespit Edilen Kategorilerin Dışında Kalanlar* başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu sözlerden birkaçı parantez içi açıklamalarla da desteklenmiştir.

Sözlerin karşılıklarına hangi sözlükten yararlanıldıysa o sözlükle ilgili kısaltma, köşeli parantez işareti içinde verilmiştir. Eğer sözlerin birden fazla anlamı varsa kaçınıcı anlamın argo/ eski dil/ halk dili/ hakaret/ kaba konuşma/ teklifsiz konuşma olarak verildiği, [TS/8.] biçiminde gösterilmiştir. Madde başları birbirinden noktalı virgül işaretiyle ayrılmıştır. Sözler için yaptığımız açıklamalar ise parantez içinde yazılmıştır.

Kategori başlıklarının altında ilk olarak (mevcut kaynaklardaki tanımlarıyla) terimlerin açıklamaları verilmiştir. Her kategorinin altında romanın argo, eski dil, halk dili, hakaret, kaba konuşma ve teklifsiz konuşma sözlerinin sayısal verileri ile hangi sözlükten kaç sözün anlamına ulaşıldığı, sayısal olarak yer almaktadır. Ayrı ayrı kategoriler için yapılan bu işlemde sonra kategorilerin bütünü için de sayısal veriler elde edilmiştir.

Çalışmada kullandığımız kısaltmalar şunlardır:

a.: ad

ADS: Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü

argo: argo söz

BAS: Büyük Argo Sözlüğü

bk.: bakınız

DLT: Dîvânü Lügat-it Türk

DS: Derleme Sözlüğü

Erm. : Ermenice

esk. : eskimiş

Fr. : Fransızca

hkr. : hakaret

hlk. : halk ağzında

KA: Kubbealtı

kaba: kaba konuşma

mec. : mecaz

ÖTS: Ötüken Türkçe Sözlük

Rum. : Rumca

TA: Türk Argosu

tkz. : teklifsiz konuşma

TS: Türkçe Sözlük

TSD: Türkçenin Sözcük Dağarcığı

İNCELEME:

Hasan Kayıhan'ın Uyanmak romanında argo kategorisinde 42, eski dil kategorisinde 66, halk dili kategorisinde 142, hakaret kategorisinde 24, kaba konuşma kategorisinde 33 ve teklifsiz konuşma kategorisinde 18 adet söz bulunmaktadır. Her bir kategorideki sözlerden bazıları romanda diğerlerine oranla daha sık geçerek dikkat çekmektedir.

Çalışmamızda kriter olarak kullandığımız kategoriler ve bunlarla ilgili tespitlerimiz aşağıdadır:

Argo

Ferit Devellioğlu'na göre, toplumda belli gruba veya sosyal bir sınıfa mahsus olan ve genel dilin koynunda asalak bir kelime hazinesi bulunan konuşma sistemlerine argo (*Fr. argot*) adı verilir. (Devellioğlu 1990: 14) Devellioğlu, argo konusundaki çalışmasında hırsız argosu, talebe argosu, asker argosu, artist argosu, umumhane argosu vb. olduğunu dile getirmektedir.

Zeynep Korkmaz'a göre argo, “farklı bir anlaşma biçimi sağlamak üzere aynı meslek veya topluluktaki insanların ortak dildeki kelimelere özel anlamlar vermek, bazı kelimelerde değişiklik yapmak, dilin lehçelerinden, eskimiş unsurlarından ve yabancı kökenli şekillerinden de yararlanmak suretiyle oluşturdukları herkesçe anlaşılmayan kelime ve deyimlerden oluşan, gereğinde mecazlı anlamlara da yer veren özel dil veya söz dağarcığı”dır: *ağzını ıslatmak* «içki içmek», *alarga durmak* «uzak durmak, açık durmak», *aftos* «kadın, sevgili», *araklamak* «çalmak», *açmaza gelmek* «tuzağa düşmek», *atmasyon* «asılsız, anlamsız, uydurma, yalan söz veya haber», *anafor* «bedava, parasız», *cavlağı çekmek* «ölmek», *dolma* «yalan, hile», *fıymak* «kopmak, savuşmak» ...vb.

Korkmaz'ın argo terimine yüklediği ikinci anlam ise şöyledir: Külhanbeylerin ve tulumbacıların kullandıkları, özel anlamlı kelime ve deyimlerin yer aldığı kaba dil: Asker argosu, öğrenci argosu, kalaycı argosu, hırsız argosu gibi. (Korkmaz 1992)

Prof. Vecihe Hatiboğlu ise argoyu, “Kullanılan ortak dilden ayrı olarak, belirli toplulukların ses bilgisi, yapı bilgisi, söz dizimi ve anlam bakımından özellikler gösteren *dili* veya *sözcük dağarcığı*” biçiminde tanımlamıştır. (Hatiboğlu 1972: 15)

Hulki Aktunç bu konudaki kitabında önce alan argosunu sonra da genel anlamda argoyu tanımlamıştır: Alan argosu, kendi sosyal çevreleriyle sınırlı yaşayan ve genel olarak toplumun, özel olarak da içinde buldukları topluluğun geri kalan kesiminden ayrılmak ve/ ya da korunmak isteyen, yaşama ortam ve biçimleri birbirine yakın kişilerce yaratılıp benimsenmiş sözcükler, deyimler bütünü; bu sözcükler bütününe dayalı konuşma biçimi. Argo (Genel Argo), alan argolarındaki sözcük dağarcığının, zaman içinde oluşturduğu toplam sözcük ve deyim dağarcığı ile bu dağarcığa dayalı konuşma biçimidir. (Aktunç 2002: 16)

Hasan Kayıhan'ın Uyanmak romanında argo kategorisinde 42 adet söz bulunmaktadır. Bunlardan 26'sı Türkçe Sözlük'te, *argo* kısaltmasıyla verilmiştir. (Bunlardan ikisi Türkçe Sözlük'te tam hâliyle geçmediği için bunları *Bir Kısmı Sözlükte Geçenler Bir Kısmı Geçmeyenler* başlığı altında verdik.) Türkçe Sözlük'te bulunmayan 16 söz Derleme Sözlüğü'nde de yer almamaktadır. Her iki sözlükte de bulunmayan bu 16 sözden 1'i Ötüken Türkçe Sözlüğü'nde, 15'i ise Büyük Argo Sözlüğü'nde mevcuttur. (Büyük Argo Sözlüğü'ndeki 15 sözden 1'i sözlükte tam hâliyle geçmemektedir. Bu sebeple çalışmamızda *Bir Kısmı Sözlükte Geçenler Bir Kısmı Geçmeyenler* başlığı altında yer almaktadır.)

abaza. 130, 180 [BAS] (TS'te *argo* kısaltmasıyla *abazan*, DS'nde *abazan* ve BAS'nde *abaza* sözünün açıklaması olarak *bk. Abazan* ibaresi yer almaktadır.); **abaza kalmak.** 180 [TS] (TS'te *argo* kısaltmasıyla *abazan kalmak* şeklindedir. BAS'nde *abaza* sözünün açıklaması olarak *bk. Abazan* ibaresi yer almaktadır.); **ahçik.** 61, 69, 79, 81,82, 89 [BAS]; **ana avrat sövmek.** 147 [TS] (TS'te *anasına avradına sövmek / ana avrat küfretmek* şeklindedir.); **anasına satayım.** 182 [BAS] (TS'te *anasına satayım* sözü var ama *argo* diye belirtilmemiştir. BAS'nde *anasını satmak* şeklinde yer almaktadır.); **asılmak.** 156 [TS/8.]; **aval aval.** 37, 66, 78 [TS]; **bas.** 71 [TS/ 14.]; **başlamak.** 71 [BAS] (BAS'nde *başlamak* sözü *sövmeye, küfretmeye girişmek* anlamında geçmektedir.); **bok yemek.** 80,141, 154, 191 [BAS]; **bok yoluna gitmek.** 79 [BAS]; **boku yemek.** 16, 81 [BAS]; **bozulmak.** 32, 45 [BAS] (TS'te *bozulmak* sözü mecaz anlamda *bir şeye kızmak* şeklinde geçmektedir.); **caka.** 113 [TS]; **cartı çekmek.** 200 [TS] (TS'te *argo* kısaltmasıyla *cartayı çekmek* şeklinde yer almaktadır.); **cart [diye].** 168 [ÖTS/3.] (TS'te *cart* kelimesi *isim* kısaltmasıyla vardır. Birinin aşırı abartmada bulunduğunu ikaz için söylenir.); **çakal.** 164 [TS/2.]; **çüş.**190 [TS/2.] (Uyanmak romanında *çüş* sözü, 90. sayfada *çüşş* ve 191. sayfada *çüüşş* şeklinde de geçmektedir.); **erimek.** 63 [BAS]; **fırla[t]ma.** 90 [TS/2.] (TS'te *fırlatma* sözü vardır ancak romandaki anlamıyla örtüşmez ama *fırlama* sözüyle aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.); **gebermek.** 13, 21, 54, 70, 82, 200, 223 [TS/1.]; **gevşemek.** 82, 158 [TS/4.]; **gıcır gıcır.** 95 [TS/1.]; **gır.** 84 [TS/1.]; **hass.. tir..** 80[BAS] (BAS'nde *hastir* şeklinde geçmektedir.); **hıyar.** 85 [TS/3.]; **kafasını bulmak.** 85 [BAS] (BAS'nde *kafayı bulmak* şeklindedir.); **kafayı çekmek.** 147 [TS/6.]; **karavana.** 81 [TS/4.]; **kıvırmak.** 58 [BAS]; **moruk.** 192 [TS/1.]; **numara çevirmek.** 47 [TS/7.]; **ördek.** 135 [TS/4.]; **pas vermemek.** 195 [TS/1.]; **sap gibi.** 92 [TS/2.]; **siktir etmek.** 47 [BAS]; **siktirip gitmek.** 13 [TS/2.]; **teklemek.** 70 [TS/5.]; **uyuz.** 54, 186, 209, 221 [TS/3.- 4.].

İncelediğimiz romandaki bazı sözlerin tamamı değil, bir kısmı kullandığımız sözlüklerde argo olarak nitelendirilmiştir. Bu sözler şunlardır:

hırbo[nun oğlu]. 179 [TS/2.] (TS'te *hırbo* sözü *Rum. argo* kısaltmasıyla yer almaktadır.); **işin gırgırında.** 55 [TS] (TS'te *argo* kısaltmasıyla *gır gır* şeklinde ve BAS'nde *gırgırına* şeklinde yer almaktadır.); **sülbünüzü doğramak.** 129 [BAS] (BAS'nde *doğramak* sözü *kesici bir araçla yaralamak, öldürmek* anlamında geçmektedir.).

Yukarıdaki verilere bakıldığından incelediğimiz romanda sıkça geçerek dikkat çeken argo sözlerin 7 kez geçen “**gebermek**”, 6 kez geçen “**ahçik**” ve 4'er kez geçen “**bok yemek**” ve “**uyuz**” kelimeleri olduğu görülmektedir.

Eski Dil

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2020, Yıl 8, Sayı: 21

Issn: 2147-8872

“Eski Türkçe” terimi ile “Eski Dil” terimini birbirinden ayırmak gerekir. “Eski Dil” terimi, bugünkü Türkiye Türkçesinin artık kullanımdan kalkmaya yüz tutmuş, eskimiş sözlerini içermektedir.

İncelediğimiz romanda eski dil kategorisinde 66 adet söz bulunmaktadır. Bunlardan 57’i Türkçe Sözlük’te, *esk.* kısaltmasıyla verilmiştir. (Bu 57 sözden 7’si *Kendisi Mevcut Olup Belli Bir Anlamı Eskimiş Olanlar* başlığı altında yer almaktadır. Türkçe Sözlük’te tam hâliyle geçmeyen 1 söz ise *Bir Kısmı Sözlükte Geçenler Bir Kısmı Geçmeyenler* başlığı altında yer almaktadır.) Türkçe Sözlük’te bulunmayan 9 sözden 3’ü Derleme Sözlüğü’nde, diğer 5’i Dîvânü Lügat-it-Türk’te ve 1’i de VII. – XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı adlı sözlüğünde mevcuttur.

ağu[lu]. 219 [DS/1.] (*ağulu* sözü DS’nde *ağu*, TS’nde ise *ağı* şeklinde geçmektedir.); **ayıtma**. 66, 160 [DS/1.]; **budun**. 65 [TS/2.]; **belemek**. 96 [DLT.] (Dîvânü Lügat-it Türk’te *bele-* sözü ‘*belemek, beşiğe bağlamak; bulaştırmak*’ anlamında geçmektedir. Doç. Dr. Aysu Ata’nın *Derleme Sözlüğü’nde Geçen En Eski Türkçe Kelimeler* adlı yazısında da DLT’teki bu kelimeye rastlanmaktadır.); **belenmek**. 87 [DLT]; **çapmak**. 154 [TS/1.]; **çerağ**. 76 [TS/1.]; **çeri**. 143, 220 [TS]; **derâgap**. 65 [TS/1.] (TS’te *derakap* şeklinde geçmektedir.); **esvap**. 19 [TS]; **feza**. 132 [TS]; **gâzâ**. 224 [TS]; **gülgüli**. 77 [TS]; **gülyabani**. 193 [TS] (TS’te *gulyabani* şeklinde geçmektedir.); **halvet**. 75 [TS/1.]; **hâre[li]**. 77 [TS] (TS’te *hareli* sözü *esk.* kısaltmasıyla verilmemiştir ama *hare* sözü *esk.* kısaltmasıyla geçmektedir.); **hendese**. 103 [TS]; **hükümran[lık]**. 16 [TS] (TS’te *hükümran* sözü *esk.* kısaltmasıyla geçmektedir.); **ipka**. 80 [TS/1.] (TS’te *ipka* sözü *ipka* şeklinde geçmektedir.); **ikrar**. 152 [TS/3.]; **imdi**. 65 [TS/1.]; **karındaş**. 120, 144 [TS]; **karga[nmış]**. 65 [TSD] (VII. – XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı’nda *karganmış* sözü *kargı-/karga-* şeklinde *incitmek, üzme, beddua etmek* anlamında geçmektedir.); **kelam**. 221 [TS/1.]; **kem**. 207 [TS/1.]; **kerana**. 168 [TS] (TS’te *kerana* sözü *kerhane* şeklinde geçmektedir.); **kerrâke[li]**. 77 [TS]; **kesâvet**. 51 [TS] (TS’te *kesafet* şeklinde geçmektedir.); **kıraat**. 103 [TS/1.]; **kut**. 143 [DLT] (TS’te var ama *esk.* kısaltmasıyla geçmemektedir. DLT’te *kut* sözü mevcuttur.); **kutluk**. 77 [DLT] (DLT’te *kutlug* şeklinde geçmektedir.); **laklaka**. 70 [TS]; **mahlût**. 106 [TS]; **medar-ı iftihâr**. 58 [TS]; **mektep**. 71, 91, 101, 103, 106 [TS]; **menfaatperest**. 45 [TS]; **mesul**. 93 [TS]; **namdar**. 109 [TS]; **name**. 78 [TS]; **necâbet**. 222 [TS]; **od**. 64 [TS]; **okka**. 84 [TS]; **rakkese**. 76 [TS] (TS’te *rakkase* şeklinde geçmektedir.); **rüştiye**. 103 [TS]; **sayru**. 67 [TS] (TS’te *sayrı* şeklinde geçmektedir.); **soylu sopl**. 21 [TS]; **sulp**. 222 [TS/2.] (Uyanmak romanının 66. sayfasında *sûlb* şeklinde de geçmektedir.); **şom[luk]**. 221 [TS] (TS’te *şom* sözü *esk.* kısaltmasıyla geçmektedir.); **tayyare[ler]**. 129 [TS]; **teessür**. 113 [TS/1.]; **terennüm**. 75 [TS/1.]; **tevatür[süz]**. 128 [TS/1.] (TS’te *tevatür* şeklinde geçmektedir.); **umay**. 77, 78 [DLT]; **üryan**. 64 [TS]; **veled**. 40 [TS/1.]; **yekdiğeri**. 65 [TS]; **zâil**. 165 [TS/1.]; **zül**. 110, 213 [TS/1.].

İncelediğimiz romanda bulunan ve eski dil kategorisine dâhil ettiğimiz sözlerden kendisi mevcut olup belli bir anlamı eskimiş olanlar bulunmaktadır. Bu sözler şunlardır:

belde. 145 [TS/2.] (Uyanmak romanında *belde* sözü *mekân, yer, çevre* anlamındadır.); **buğuz**. 65 [TS] (Uyanmak romanında *buğuz* sözü *kin besleme, nefret etme* anlamını ifade etmektedir. Günümüzde genellikle *buğuz* sözü *kırgınlığı belirten söz, sitem* anlamıyla kullanılmaktadır. [DS/2.]); **çarşaf**. 138 [TS/2.] (Uyanmak romanında *çarşaf* sözü *kadınların kullandığı ve baştan örtülen,*

pelerinli, etekliki sokak giysisi anlamında geçmektedir.); **çömez**. 64 [TS/1.] (Uyanmak romanında *çömez* sözü *medreselerde müderrisin hizmetine bakan ve ondan ders alan öğrenci* anlamında geçmektedir.); **deryâ**. 65 [TS/1.] (Uyanmak romanında *deryâ* sözü *deniz* anlamındadır.); **devrim**. 127 [TS/3.] (*devrim* sözü Uyanmak romanında *inkılâp* anlamında kullanılmıştır.); **zât**. 73 [TS/2.] (Uyanmak romanında yer alan *zât* sözü *kendi* anlamındadır. Günümüzde ise *zât* kelimesi *kişi* anlamında kullanılmaktadır.)

İncelediğimiz romandaki bazı sözlerin tamamı değil bir kısmı kullandığımız sözlüklerde eski dil olarak nitelendirilmiştir. Bu sözler şunlardır:

ağu katmak. 219 [DS/1.] (DS’nde *ağu* sözü geçmektedir ama *ağu katmak* şeklinde geçmemektedir.)

Eski dil kategorisinde olup incelediğimiz romanda sıkça geçerek dikkat çeken sözler bulunmaktadır. Diğerleri romanda birer kez geçmesine rağmen “**mektep**” sözü 5, “**karındaş**”, “**umay**” ve “**zül**” sözleri ikişer kez geçerek öne çıkmaktadır.

Halk Dili

Zeynep Korkmaz'a göre halk dili; bir dilin ses, şekil ve anlam bakımından, ağızlardan da etkilenerek yazı diline oranla bazı değişiklikler gösteren ve halk tarafından konuşulan şeklidir. (Korkmaz 1992). Türkçe Sözlük’ün 2011 baskısında “halk dili” terimi için, “Belli bir bölgede veya çevrede yaşayanlar tarafından kullanılan ortak dil” karşılığı verilmiştir. Kenan Acar’ın çalışmasına göre 2010 baskısında ise aynı terim “Halk ağızlarından ortak dile geçerek ortak dildeki karşılığı ile birlikte dile bir çeşni katmak üzere yaygın bir biçimde kullanılan ağız özelliklerinin bütünü” diye tanımlanmıştır. (Acar 2012: 12)

İncelediğimiz romanda halk dili kategorisinde 142 adet söz bulunmaktadır. Bunlardan 51’i Türkçe Sözlük’te *hlk.* kısaltmasıyla verilmiş, kısaltmanın açılımı ise “halk ağzında” şeklinde açıklanmıştır. Bu 142 sözden 78’i Derleme Sözlüğü’nde mevcuttur. (Derleme Sözlüğü’ndeki 78 sözden 12’si tam hâliyle sözlükte bulunmamaktadır. Bundan dolayı 12 söz *Bir Kısmı Sözlükte Geçenler Bir Kısmı Geçmeyenler* başlığı altında yer almaktadır.) Mevcut 142 sözden 1 tanesinin Ötüken Türkçe Sözlüğü’nde bulunduğu tespit edilmiştir.

abaza. 130, 180 [DS]; **abaza kalmak**. 180 (TS’te ve DS’nde *abazan kalmak* şeklinde geçmektedir.); **alabada**. 7 [DS]; **aga**. 190 [DS/1.]; **abu**. 187 [TS]; **ağmak**. [DS/(I) 2.] (DS’nde *ağmak* sözü *aşmak* anlamındadır. TS’te de *yükselmek, yukarı doğru çıkmak, aşağıya doğru inmek, sarmak* anlamında geçmektedir.); **aha**. 41, 78, 91, 118, 143 [TS]; **ahan**. 16, 129 [DS]; **ahha**. 165 [DS]; **ahmak[lık]**. 137 [DS]; **allasen**. 32 [DS]; **alaf**. 65, 158 [DS/1.]; **alaflanmak**. 64 [DS/2.]; **annac**. 68, 184 [DS]; **avazlanmak**. 184 [DS] (DS’nde *avazlamak* şeklinde geçmektedir.); **avrat**. 14, 26, 36, 39, 71, 86, 91, 114, 147, 154, 172, 185, 191, 209 [TS/2.] (*avrat* sözü Uyanmak romanın 129. sayfasında *avrat uçkuru* şeklinde de geçmektedir: TS’te *avrat* sözü *hlk.* kısaltmasıyla, DS’nde *uçkur* sözü *uçgur* şeklinde geçmektedir.); **avul**. 12 [DS]; **ayınoyun**. 65, 67 [DS]; **azmak**. 221 [TS]; **babo**. 9, 23, 38 [DS]; **bacı**. 42, 63, 169, 184 [TS/3]; **belemek**. 96 [TS/3.]; **belenmek**. 87 [TS/2.]; **bereklemek**. 174 [DS] (DS’nde *bereklemek* sözü *berelemek* şeklinde geçmektedir.); **bibi**. 21, 22, 78 [TS]; **bokluk**. 15 [DS]; **cahil**. 66 [TS/3] (*cahil* sözü Uyanmak romanın 103. ve 181. sayfasında

cahillik şeklinde de geçmektedir.); **candarma**. 36, 114 [DS]; **canevi**. 219 [DS] (TS'te var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir. Uyanmak romanının 50. sayfasında *can evi* şeklinde geçmektedir.) ; **camış**. 110 [DS]; **cavur**. 103 [DS/1.]; **cenderme**. 92 [DS]; **çıgızlık**. 21 [DS/1.]; **cıvıtmak**. 88 [DS]; **cıvcıv[lanmak]**. 185 [DS] (DS'nde *cıvcıv* sözü yer almaktadır.); **cigara**. 119, 128, 136 [DS]; **cingirdemek**. 163 [DS]; **cipildetmek**. 161 [DS]; **çağırma**. 165 [TS/4.]; **çapıt**. 19 [TS/1.] (TS'te *çaput* şeklinde geçmektedir.); **çaşut**. 66 [TS] (TS'te *çaşıt* şeklindedir.); **çığırma**. 18, 159, 218 [TS]; **çelim[siz]**. 18, 121 [TS] (TS'te *çelim* sözü *hlk.* kısaltmasıyla geçmektedir.); **çılbur**. 53, 61, 62 [TS/2.]; **dalaşmak**. 165 [DS] (TS'te var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir.); **dam**. 41, 42 [TS/4.]; **debreşmek**. 76 [DS]; **dellenmek**. 189 [DS/1.] (*dellenmek* sözü Uyanmak romanının 154. sayfasında *dellendirmek* şeklinde de geçmektedir.); **dıdımın dıdısı**. 130 [DS/1.] (TS'te *dığdık - dığdığın dığdığı* deyimindeki-, DS'nde *dıdı* şeklindedir.); **dikelmek**. 91 [DS] (TS'te var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir.); **don**. 140, 167 [TS/1. 2.]; **döş**. 116, 186, 223 [TS/1]; **egsik etek**. 135 [DS] (DS'nde *evsüketek* şeklinde geçmektedir. TS'te *egsik etek* şeklinde geçmektedir ama *hlk.* kısaltmasıyla yer almamaktadır.); **emmi**. 190 [TS]; **evlek**. 170 [TS/2.]; **fırla[t]ma**. 90 [TS/3.] (TS'te *fırlama* sözüyle aynı anlamdadır.); **gardaş**. 42, 71, 90, 91, 92, 113, 129, 131, 135, 136, 137, 138, 139, 152, 206, 213, 214 [DS/1]; **gardeş**. 42 [DS]; **gaflet**. 66 [DS] (TS'te var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir.); **gavır**. 128 [DS]; **gavur**. 128 [DS] (TS'te *gavur* sözü var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir. Uyanmak romanının 128. sayfasında *gavur oğlu gavurlar* şeklinde de kullanılmıştır.); **gelgel[lik]**. 163 [DS/3.] (TS'te *gelgellik* sözü var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir. DS'nde ise *gelgel* şeklinde yer almaktadır.); **gevmek**. 19 [TS]; **gezelemek**. 149 [TS/1.]; **gine**. 16 [TS/1.]; **gubarmak**. 138, 140 (DS); **gurbetlik**. 130 [TS]; **haydin**. 138 [TS]; **hadee**. 214 [DS] (DS'nde *hadee* sözü *haydi* anlamındadır.); **he**. 17, 35, 66, 89, 104, 105, 109, 129, 140, 144, 145, 155, 158, 220 [TS/2.] (Uyanmak romanının 84. ve 208. sayfasında *hee* [DS/1.] , 133. sayfasında *hehelemek* ve 164. sayfasında *heliyememek* şeklinde de geçmektedir.); **hemi**. 35, 67, 144, 145 [DS]; **het**. 147 [DS]; **hu**. 86, 143, 156 [DS/1.] (Uyanmak romanının 121. sayfasında *hi'lamak* şeklinde de geçmektedir [DS/1.]); **hıştın[ma]mak**. 35, 70, 153, 168, 170, 198, 200, 206. [DS]; **hiyanetlik**.168 [TS]; **ihma[ma]k**. 38 [DS/(I)-2.] (TS'te *ihmamak* şeklinde geçmemektedir. DS'nde de *ihmamak* sözünün olumlu hâli *ihmak* sözü yer almaktadır.); **ıkına ıkına**. 87 [DS] (DS'nde *ıknmak* sözü yer almaktadır.); **ırlamak**. 182 [DS] (TS'te *ırlamak* sözü var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir.); **ışmar etmek**. 89 [DS] (TS'te *Erm. hlk.* kısaltmasıyla *ışmar* şeklinde geçmektedir.); **işlik**. 133 [TS/2.]; **kâfir**. 105, 110, 165 [TS/4.] (Uyanmak romanının 19. 42. ve 143. sayfasında *kafir* şeklinde geçmektedir.); **kardaş**. 36, 55, 57, 63, 67, 109, 138, 140, 144, 160, 177, 204, 205, 209 [DS]; **kaşavi[siz]**. 14 [DS] (DS'nde *kaşavi* sözü *kaşağı* anlamındadır.); **kıçın kıçın**. 7 [TS]; **kımıl kımıl**. 96 [TS]; **kızan**. 184 [TS/1.]; **kırıtmak**. 82 [ÖTS/4.] (DS'nde de geçmektedir.); **kekirdemek**. 88 [DS] (DS'nde *kikirdemek* şeklindedir.); **koygun**. 164 [DS/2.]; **küf**. 118, 150 [TS/2.]; **küt [ol-]**. 220 [DS/(I)]; **mapus**. 12 [TS/1.]; **mayışmak**. 52, 154, 159 [TS]; **meret**. 18 [TS/2.]; **Moskof**. 66, 206, 210, 215 [TS/1.] (TS'te *Moskof* sözü 66. sayfada *Moskov*, 210. sayfada *Mosgof*, 215. sayfada *Moskofcu* şeklinde geçmektedir.); **mundar**. 18 [TS] (TS'te *murdar* şeklinde geçmektedir.); **namıssız[lık]**. 21 [DS]; **nene**. 9, 187 [DS/2.] (TS'te *nene* sözü var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir.); **nenni[lemek]**. 153 [DS] (DS'nde *nenni* sözü yer almaktadır.); **ortah**. 145 [DS]; **ortak**. 153, 154 [DS] (TS'te *ortak* sözü var ama *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir.); **pişpişlemek**. 153 [DS]; **seki**. 22, 88, 159 [TS/1.]; **sıvışmak**. 198 [DS];

sundurma. 11, 149 [TS/3.]; **sünepe.** 88 [DS]; **şavk.** 183, 222 [TS]; **şavkımak.** 64 [TS]; **teplik.** 64 [TS]; **tepliklemek.** 52, 53, 181 [TS/1.]; **tezek.** 7, 66, 69 [TS/2.]; **tokuç.** 66 [DS]; **uçkur.** 82, 89 [DS] (DS'nde *uçkur* sözü *uçgur* şeklindedir.); **uğunmak.** 9, 19, 66, 83, 88, 89, 95, 108, 113, 116, 118, 131, 151, 163 [TS/1.]; **ula.** 12, 13, 14, 80, 113, 129, 131, 139, 141, 140, 146, 154, 155 [DS]; **urba[lanmak].** 18 [TS]; **ümük.** 66, 119, 150 [TS/1.]; **valla.** 80 [DS]; **vallah.** 129, 146, 155, 158 [DS]; **vallaha.** 44, 91, 112, 132, 181 [TS]; **yaban.** 152 [TS/6.]; **yabani.** 62 [DS] (TS'te *yabani* sözü *hlk.* kısaltmasıyla geçmemektedir.); **yal.** 65 [TS]; **yalaz.** 29, 136 [TS]; **yekinmek.** 11, 52, 53, 61, 80, 118 [TS/1.]; **yelin[li].** 144 [TS]; **yetmek.** 139 [DS]; **yılışık.** 193 [DS/1.]; **yılışmak.** 93 [DS/(I)1.]; **yordam[lanmak].** 184 [DS]; (DS'nde *yordam* sözü *kılavuz*, *yardımcı* anlamında geçmektedir.); **yunmak.** 26, 44, 51 [TS]; **zağar.** 65 [DS/(I)4.]; **zebellâh.** 193 [DS] (*zebellâh* sözü TS'te *zebella* şeklinde *hlk.* kısaltmasıyla geçmektedir.); **zebil.** 18 [DS/(I)1.] (DS'nde *zebil* sözü *bakımsız* anlamında geçmektedir. Uyanmak romanının 69. ve 117. sayfasında *zebillik* şeklinde de geçmektedir.); **zırlamak.** 203 [DS/1.]

İncelediğimiz romandaki bazı sözlerin tamamı değil bir kısmı kullandığımız sözlüklerde halk dili olarak nitelendirilmiştir. Bu sözler şunlardır:

aynı çanaktan yalınmak. 141 [DS] (DS'nde *yalınmak* sözü *hlk.* kısaltmasıyla *sıyrarak berelemek* anlamında geçmektedir [DS/2.]. DS'nde *çanak* sözü *hlk.* kısaltmasıyla geçmektedir [DS/4.]); **ağu katmak.** 219 [DS] (DS'nde *ağu katmak* sözü geçmemektedir, sadece *ağu* sözü geçmektedir.); **damı kellendirmek.** 87 [DS] (DS'nde *kellenmek* sözü *kötüleşmek*, *bozulmak* anlamında geçmektedir.); **gavır tohumu.** 21 [DS] (DS'nde *gavır* sözü geçmektedir.); **gubar atmak.** 92 [DS] (DS'nde *gubarmak* sözü geçmektedir.); **kuş evecenliği.** 138 [DS] (DS'nde *evencilik* sözü *acelecilik* anlamında geçmektedir.); **namıssız uşaklar.** 21 [DS] (DS'nde *namıssız* sözü yer almaktadır.); **namıssızın peydahı.** 21 [DS]; **ne haltsa.** 79 [DS] (DS'nde sadece *halt* sözü yer almaktadır.); **tavşan pavkması.** 201 [DS] (DS'nde *pavkma* sözü *pavkırma* şeklinde geçmektedir.); **yola düzülme.** 88 [DS] (DS'nde *düzülme* sözü yer almaktadır.); **zırlanıp durmak.** 173 [DS] (DS'nde *zırlamak* sözü yer almaktadır.)

İncelediğimiz romanda sıkça geçerek dikkat çeken halk dili sözleri şunlardır: “**gardaş**” ve “**kardaş**” biçimleriyle toplam 31 kez geçen kelime, 16 defa kullanılan “**he**”, 15 kez kullanılan “**avrat**”, 14 defa geçen “**uğunmak**”, 13 defa geçen “**ula**”, 8 kere kullanılan “**hiştin[ma]mak**”, 6 kez geçen “**yekinmek**” ve beşer defa kullanılan “**vallaha**” ve “**aha**”.

Hakaret

“Hakaret” sözünün tanımı Türkçe Sözlük'ün son baskısında şu şekilde verilmiştir: **1. Onur kırma, onura dokunma. 2. Küçültücü söz veya davranış.** İncelediğimiz romanda hakaret kategorisinde 24 adet söz bulunmaktadır. Bunlardan 23'ü Türkçe Sözlük'te *hkr.* kısaltmasıyla verilmiştir. (Bu 23 sözden 13'ü Türkçe Sözlük'te tam hâliyle bulunmamaktadır. Bunun yanında tam hâliyle bulunmayan 13 söz, *Bir Kısmı Sözlükte Geçenler Bir Kısmı Geçmeyenler* başlığı altında yer almaktadır.) 24 sözden 1'i de Kubbealtı Lugatı'nda mevcuttur. Özel adlarla kurulan hakaretlerde ise 11 adet söz bulunmaktadır.

defol[un]. 88, 119, 136 [TS]; **deyyus.** 69, 73, 84 [TS/1.]; **dürzi.** 209 [TS]; **dürzü.** 11, 68, 69 [TS] (Uyanmak romanının 88. sayfasında *dürzülük* şeklinde de geçmektedir.); **eşşekolieşşek.** 209

[TS/2.] (TS'te *eşekoğlueşek* şeklinde geçmektedir.); **hayvan.** 82, 141 [TS/3.]; **it.** 42, 47, 54, 58, 93, 97, 110, 111, 137, 140, 141, 165, 166, 172, 201, 208, 209, 221, 222, 206 [TS/2.] (Uyanmak romanının 168. sayfasında *it oğlu it* şeklinde de geçmektedir. *İt oğlu it* sözü hakaret içerikli seslenme sözüdür ama *hkr.* kısaltmasıyla geçmemektedir. 192. sayfada *itler*, 40. sayfada *it soyu*, 47. ve 173. sayfada da *itçi* şeklinde geçmektedir.); **kelp.** 15, 33, 42, 141 [KL] (*zazaca hkr. köpek* anlamına gelmektedir. Uyanmak romanının 139. sayfasında *kelb* şeklinde de geçmektedir.); **köpek.** 18, 70, 114, 138, 139, 142, 165, 202, 209, 210, 212, 213 [TS/2.]; **köpoğul[ları].** 141 [TS/2.] (TS'te *köpoğulları* sözü *köpoğlu* şeklinde geçen *hakaret içerikli bir seslenme sözüdür.*); **yuh.** 33 [TS].

İncelediğimiz romandaki bazı sözlerin tamamı değil bir kısmı kullandığımız sözlüklerde hakaret olarak nitelendirilmiştir. Bu sözler şunlardır:

aç itler. 54 [TS] (TS'te *it* sözü *hkr. kısaltmasıyla* geçmektedir.); **alçak köpek.** 140 [TS] (TS'te *köpek* sözü *hkr. kısaltmasıyla* geçmektedir.); **gönülsüz dürzü.** 190 [TS]; **hassiktirirsen dürzi.** 208 [TS]; **ırkçı tayfası.** 98 [TS/1.]; **it[siz] takımı.** 70 [TS/2.] (TS'te *it* sözü *hkr. kısaltmasıyla* geçmektedir.); **it soyu.** 40 [TS/2.] (TS'te *it* sözü *hkr. kısaltmasıyla* geçmektedir.); **it yılışmışlığı.** 54 [TS/2.]; **köpekten farksız herif.** 215 [TS]; **köpek adam.** 33 [TS/2.]; **sokak iti.** 208 [TS/1.]; **sokak köpeği.** 21 [TS/2.]; **vatansızlar taifesi.** 211 [TS/1.] (TS'te *taife* sözü *hkr. kısaltmasıyla* geçmektedir.)

İncelediğimiz romanda bazı özel adların hakaret sözü olarak kullanıldığı görülmektedir. Çoğu Ermeni olmak üzere Faşizm ve Komünist sözleri için, kullandığımız sözlüklerde hakaret kaydı bulunmamasına rağmen bu sözler Uyanmak romanında hakaret amaçlı kullanılmıştır:

Ermeni iti. 90; **Ermeni köpeği.** 104; **Ermeni soysuzu.** 144; **Ermeni zalımı.** 144; **Ermeni.** 209; **Faşist.** 33, 36, 57, 71, 98, 99, 125, 141, 172, 191, 214; **Faşiz senin babandır.** 172; **Faşiz.** 70, 215; **Faşizm oğlu.** 49; **Faşizm'in candarmaları.** 36 [DS] (*candarma* sözü DS'nde geçmektedir.); **Komünist taslağı.** 172.

İncelediğimiz romanda sıkça geçerek dikkat çeken hakaret sözlerinin en sık geçen ilk üçünün aynı hayvanla ilgili olması dikkat çekicidir. “**İt**” sözü 24, “**köpek**” sözü 12, “**kelp**” sözü ise 5 kez kullanılmıştır.

Kaba Konuşma

Bu terimde sıfat olarak kullanılan “kaba” sözünün Türkçe Sözlük’ün 2011 baskısındaki anlamlarından biri, “*mec.* Terbiyeye, inceliğe aykırı, çirkin, kötü” şeklinde verilmiştir. İncelediğimiz romanda kaba konuşma kategorisinde 33 adet söz bulunmaktadır. Bunlardan 28’i Türkçe Sözlük’te, *kaba* kısaltmasıyla verilmiştir. (Bu 28 sözden 7’si Türkçe Sözlük’te tam hâliyle geçmemektedir. Bu yüzden *Bir Kısmı Sözlükte Geçenler Bir Kısmı Geçmeyenler* başlığı altında yer almaktadır.) Türkçe Sözlük’te bulunmayan 5 sözün tamamı Derleme Sözlüğü’nde yer almaktadır.

analarımızı ağlatmak. 222 [TS] (TS'te *anasını ağlatmak* şeklinde geçmektedir.); **bok yemek.** 80, 141, 154, 191 [TS] (Uyanmak romanının 16. ve 81. sayfasında *boku yemek* şeklinde de geçmektedir.); **bok yoluna gitmek.** 79 [TS]; **bok.** 10, 14, 223 [TS/2.-3.]; **cahbe.** 209 [TS/2.] (TS'te *cahbe* sözü *kahpe* şeklinde geçmektedir.); **daşşak.** 190 [DS] (TS'te *taşak* şeklinde *kaba* kısaltmasıyla geçmektedir.); **eşekolieşşek.** 209 [TS/1.] (TS'te *eşekoğlueşek* şeklinde *kaba*

kısaltmasıyla geçmektedir. Uyanmak romanının 84. sayfasında *eşşoğlular* şeklinde de geçmektedir.); **gari**. 16, 21, 88, 154 [DS]; **gari**. 16, 21, 128 [DS]; **ha**. 81, 115 [TS/7.]; **iki ucu boklu değnek**. 113 [TS]; **it oğlu it**. 168 [TS/2.]; **itleşmek**. 221 [TS]; **kahbe**. 140, 141, 201 [TS/1.]; **kahbece**. 109 [TS/1.]; **kahpe**. 89 [TS/1.]; **kaltak**. 40, 89, 171, 181, 200, 201, 202 [TS/3.]; **karı**. 12, 16, 40, 41, 42, 54, 58, 68, 78, 84, 85, 89, 112, 113, 114, 118, 119, 120, 136, 153, 154, 155, 163, 187, 192, 200, 201, 208, 215, 202 [TS/2.]; **köpoğulları**. 141 [TS/1.]; **la**. 80 [DS]; **herro**. 80 [DS] (iki çıkar yoldan biri anlamına gelen ya herro ya merro: ya hürriyet ya ölüm deyimde geçer.); **lan**. 68, 69, 71, 154, 173, 209 [TS]; **orospu**. 85, 168, 201 [TS/2.]; **pezevenkler**. 119, 128 [TS/1.]; **puşt**. 192 [TS/2.]; **ulan**. 14, 34, 46, 70, 74, 92, 119, 141, 144, 154, 210 [TS/2.].

İncelediğimiz romandaki bazı sözlerin tamamı değil bir kısmı kullandığımız sözlüklerde kaba konuşma olarak nitelendirilmiştir. Bu sözler şunlardır:

anaç kahbe. 201 [TS/1.] (TS’te *kahpe* sözü *kaba* kısaltmasıyla geçmektedir.); **beyinsiz karı**. 154 [TS/2.] (TS’te *karı* sözü *kaba* kısaltmasıyla geçmektedir.); **bok çukuru**. 79 [TS] (TS’te *bok* sözü *kaba* kısaltmasıyla geçmektedir.); **cadı karılar**. 164 [TS/2.] (TS’te *karı* sözü *kaba* kısaltmasıyla geçmektedir.); **kahpenin malları**. 42 [TS/1.] (*kahpe* sözü *kaba* kısaltmasıyla geçmektedir.); **karıyı eskitmek**. 12 [TS/2.] (TS’te *karı* sözü *kaba* kısaltmasıyla geçmektedir.); **kart karı**. 119 [TS/2.].

İncelediğimiz romanda sıkça geçerek dikkat çeken kaba konuşma sözleri şunlardır: “**karı**”, “**gari**” ve “**gari**” biçimleriyle toplamda 37 kez kullanılan kelime, 11 kez geçen “**ulan**”, 7 kez geçen “**kaltak**”, altışar kere kullanılan “**bok yemek**” ve “**kahbe/kahpe/cahbe**”.

Teklifsiz Konuşma

Bu ifade Türkçe Sözlük’ün son baskısında şöyle tanımlanmıştır: *a. Senli benli, samimi, resmî olmadan konuşma ve davranma*. İncelediğimiz romanda teklifsiz konuşma kategorisinde 18 adet söz bulunmaktadır. Bunlardan 16’sı Türkçe Sözlük’te, *tkz.* kısaltmasıyla verilmiştir. (Bu 16 sözden 3’ü Türkçe Sözlük’te tam hâliyle geçmemektedir. Bu yüzden *Bir Kısmı Sözlükte Geçenler Bir Kısmı Geçmeyenler* başlığı altında yer almaktadır.) Türkçe Sözlük’te bulunmayan 2 sözden biri Derleme Sözlüğü’nde diğeri Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’nde mevcuttur. Eserdeki teklifsiz konuşma sözleri şunlardır:

evde kalmak. 200 [TS]; **aptal**. 16, 47, 192 [TS/2.]; **be**. 70, 85, 119, 137, 140, 147, 154, 155, 181, 206 [TS/2.]; **çul**. 16 [TS/4.]; **gebertmek**. 13, 42, 114, 126 [TS]; **ha**. 33, 41, 71, 100, 104, 144, 160, 194, 199, 220 [TS/8.] (TS’te *ha* şeklinde geçer ama 74. 80. 82. ve 92. sayfada *haa* şeklinde de geçmektedir.); **haklamak**. 58 [TS/1.]; **hapı yutmak**. 160, 182 [TS]; **herif**. 12, 16, 21, 25, 33, 57, 78, 79, 85, 89, 91, 114, 134, 135, 141, 144, 155, 187, 189, 190, 191, 192 [TS/2.]; **peydahlanmak**. 17 [TS]; **sürtmek**. 121 [TS/3.]; **tın[ma]mak**. 45, 88, 215, 221 [TS/2.] (TS’te *tınmak* şeklinde geçmektedir.); **tozunu at[tır]mak**. 45 [ADS/2.] (Uyanmak romanında *tozunu attırmak* sözü *tozunu almak*(*atmak, silkelemek, silmek*) deyimleriyle aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.); **yahu**. 47, 58, 84, 131, 147, 196 [TS]; **yavu**. 147 [DS].

İncelediğimiz romandaki bazı sözlerin tamamı değil bir kısmı kullandığımız sözlüklerde teklifsiz konuşma olarak nitelendirilmiştir. Bu sözler şunlardır:

kansız herif. 190 [TS/4.] (TS'te *herif* sözü *tkz.* kısaltmasıyla geçmektedir.); **namussuz herif.** 173 [TS/4.]; **uçkuru gevşek herif.** 192 [TS/4.].

Uyanmak romanında sık geçtiği için dikkat çeken teklifsiz konuşma sözleri, 22 kez kullanılan “**herif**”, 14 kez geçen “**ha**” ve 10 kere kullanılan “**be**” sözüdür.

Tespit Edilen Kategorilerin Dışında Kalanlar

Uyanmak romanında bulunup, kullandığımız kaynaklarda çalışmamızda yer alan kategorilere dâhil edilmemiş olan, ancak bizim bunlara dâhil edebileceğimiz 99 adet söz bulunmaktadır. Bunların dağılımı şu şekildedir:

İncelediğimiz romanda yer alan sözler, kullandığımız sözlüklerde *argo* kısaltmasıyla ya da tam hâliyle argo olarak geçmemektedir; ama *argo* kategorisine dâhil edebileceğimiz nitelikte 9 adet söz bulunmaktadır. Bu sözler şunlardır:

ağzının çatısına pislemek. 190 (*ağzının çatısına pislemek* sözü Uyanmak romanında, TS'te ve BAS'nde *ağzına sıçmak* sözüyle aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.); **ana avrat girişmek.** 195; **ettim anasını.** 201 (*ettim anasını* sözü TS'te ve BAS'nde *anasını bellemek* sözüyle aynı anlama gelecek şekildedir.); **gazel okumak.** 123 [TS/2.] (TS'te *mec.* kısaltmasıyla *oyalamak*, *kandırmak üzere boş sözler söylemek* anlamında geçmektedir.); **kancıklık.** 223 [TS/2.]; **kancık.** 201 [TS/2.] (TA'nun ön sözünde Kâşgarlı'nın DLT'üne gönderme yapılarak argo olarak nitelendirilebilecek birkaç sözcükten bahsedilir. Bunlardan biri de *kancık* sözüdür. DLT'te *kançık* şeklinde geçmektedir.); **parsa toplamak.** 223 (TS'te *parsa* sözü *bir izleyici topluluğu önünde yapılan gösteride toplanan para*, DS'nde ise *sadaka* anlamında geçmektedir. Uyanmak romanında *parsa toplamak* sözü *bize davul dövdürüp, ceplerine parsa toplayacaklar demektir* şeklinde cümlede yer al söz, *davulu biz çaldık, parsayı başkası topladı* atasözündeki *biz çalıştık, başkası yararlandı* anlamını ifade etmektedir.); **parsa.** 113 [TS] (TS'te *parsa* sözü *bir izleyici topluluğu önünde yapılan gösteride toplanan para*, DS'nde ise *sadaka* anlamında geçmektedir.); **zamanı tesbihlemek.** 75 (TS'te *tespih çekmek* sözü *tespihin tanelerini birer birer iki parmak arasından geçirmek* demektir. Uyanmak romanında *zamanı tesbihlemek* sözü de *zamanın kendi hızında ileriye doğru aktığını* ifade etmektedir.)

İncelediğimiz romanda yer alan sözler, kullandığımız sözlüklerde *hlk.* kısaltmasıyla ya da tam hâliyle halk dili olarak geçmemektedir; ama *halk dili* kategorisine dâhil edebileceğimiz nitelikte 12 adet söz bulunmaktadır. Bu sözler şunlardır:

aganin. 190; **ağzı bıçak açmasız.** 116 (“*Ağzını bıçak açmamak*” deyiminin yazara has kullanımı, *Halk Dili* kategorisine dâhil edilebilir.); **cıbcıblak.** 148 (DS'nde birçok varyantı olmasına rağmen *cıbcıblak* şeklinde geçmemektedir.); **cıbcıbalak.** 160; **çığırış çığırış.** 65 (DS'nde *çığırışmak* sözü *seslenmek* anlamında geçmektedir. TS'te *hlk* kısaltması olmadan *çığırışmak* şeklinde de geçmektedir.); **çığırışmak.** 85, 187 [TS] (TS'te *hlk.* kısaltmasıyla *çığırışmak* şeklinde geçmektedir.); **çönmek.** 182; **felfecir okumak.** 166, 167; **ı-ih.** 156 (*ih* sözü *hayır* anlamında Uyanmak romanında geçmektedir.); **ödü çıkmak.** 69; **susalamak.** 70; **şamuk.** 20 (Uyanmak romanında *şamuk* sözü unutulmaya yüz tutmuş çocuk oyunlarından biridir.); **yüreğini güpletmek.** 162.

İncelediğimiz romanda yer alan sözler, kullandığımız sözlüklerde *hkr.* kısaltmasıyla ya da tam hâliyle hakaret olarak geçmemektedir; ama *hakaret* kategorisine dâhil edebileceğimiz nitelikte 56 adet söz bulunmaktadır. Bu sözler şunlardır:

ağa bozuntusu. 90; **akçığin apış arası.** 82; **aklı oynaşta.** 144; **akrep sinsiliği.** 150; **alçak.** 140 [TS]; **alık ihtiyar.** 119; **arsız.** 21 [TS]; **aldırı çıplak.** 36 [TS]; **borazancı ağzı.** 182; **bozguncu kesimi.** 46; **bozguncu.** 165 [TS]; **bunah.** 145; **bunak.** 119, 220 [TS]; **cadı.** 201 [TS/2.]; **canavarın teki.** 57 [TS/5.]; **cibilliyetsiz[ler].** 212 [TS]; **cünüp.** 173 [TS]; **çağ dışı.** 122 [TS/1.]; **çulsuz takımı.** 70; **çürük döl.** 17; **çürümüş bir et parçası.** 202 (Uyanmak romanında, *çürümüş bir et parçası* sözüyle kadının cinsel organına kadınlığına yönelik yapılan aşağılama amaçlı bir kullanımdır.); **deli.** 12, 40, 164, 206 [TS]; **devlet yıkıcılar.** 212; **domuz.** 63, 136 [TS/2.]; **domuzun çifliği.** 33; **dönek.** 201, 223 [TS]; **düzenbaz.** 206 [TS]; **eceli gelen it.** 135; **eşkiya.** 212 [TS] (TS'te *eşkiya* şeklinde geçmektedir.); **eşşoğlular.** 84; **ev danası.** 67; **gammaz.** 75 [TS]; **gamsız.** 95 [TS/2.]; **hay sizin devrimciliğinize.** 215; **hayâsız.** 76 [TS]; **ırkçı.** 48 [TS]; **ıslak bir paçavra.** 202 [TS] (Uyanmak romanında, kadının yaşlanmasına yönelik kadınlığına yapılan aşağılama amaçlı bir kullanımdır.); **itlik yapmak.** 79 (*itlik* sözü TS'te var ama *hkr.* kısaltmasıyla kullanılmamıştır.); **kafa kemikçisi.** 49; **kafatası.** 48 [TS]; **kafatası ırkı.** 48 [TS] (TS'te *kafatası* sözü var ama *hkr.* kısaltmasıyla geçmemektedir.); **kafatası kemikçiliği.** 172; **kafatası kemikçisi.** 83, 99, 111, 173; **katil oğlu katil.** 98 [TS]; **katil.** 114 [TS]; **kaz.** 135 [TS/2.]; **mosgaf.** 209/mosgof. 210; **moskof ayısı.** 104 [TS/2.]; **namıssızın peydahı.** 21; **namussuz.** 33, 91 [TS/2]; **nankör.** 88 [TS]; **ödlek.** 66 [TS]; **salak.** 154 [TS]; **soysuz.** 212, 222 [TS/3.]; **şerefsiz.** 44, 212 [TS]; **tuh senin askerliğine.** 214 [TS] (TS'te *tuh* sözü aşağılama amacıyla söylenen söz ama *hakaret* diye belirtilmemiştir.); **tuh senin rütbene.** 214; **zübbe.** 209 [TS] (TS'te *züppe* şeklinde yer alır.).

İncelediğimiz romanda yer alan sözler, kullandığımız sözlüklerde *kaba* kısaltmasıyla ya da tam hâliyle *kaba konuşma* olarak geçmemektedir; ama *kaba konuşma* kategorisine dâhil edebileceğimiz nitelikte sözlerdir. Kullandığımız kaynaklardan hiçbirinde olmayan 22 adet *kaba konuşma* olarak değerlendirilebilecek söz vardır. Bu sözler şunlardır:

aç kurt. 202; **ananıza da, babanıza da.** 215; **ananıza, avradınıza da.** 215; **akçığin apış arası için.** 82 (TS 'te *apış arası* sözü var ama *kaba* kısaltmasıyla yer almamaktadır.); **alık ihtiyar.** 119 [TS]; **anan apışarasında.** 210; **benim tohumum değil.** 201; **çürümüş bir et parçası.** 202; **ettim anasını.** 201; **ev danası.** 67; **horatlanmak.** 66; **hoyratça.** 76 [TS] (TS'te *hoyratça* sözü *kaba bir biçimde* anlamına gelmektedir.); **itlik yapmak.** 79; **kafa kemikçisi.** 49; **kancıklık.** 223 [TS/2.]; **kancık.** 201 [TS/2.] (DS'nde de mevcuttur.); **katil oğlu katil.** 98 [TS]; **kendi döllerim.** 177; **moskof ayısı.** 104 [TS]; **senin ağzını...** 123; **senin ananı av..** 209; **tezek.** 69 [TS/1.].

SONUÇ:

Bu çalışmada Uyanmak romanında; *argo*, *eski dil*, *halk dili*, *hakaret*, *kaba konuşma* ve *teklifsiz konuşma* kategorilerine gireceğini düşündüğümüz sözler tespit edilmiştir. Kullandığımız sözlüklerde bazı sözlerin bir kısmı yer alırken bir kısmı adı geçen kategorilerin kısaltmalarıyla sözlüklerde yer almamaktadır. Bazı sözlere ise sözlüklerde tam hâliyle rastlanmamaktadır. Ancak hangi kategoriye gireceği konusunda bir takım tasavvurlarda bulunularak *Tespit Edilen (argo, eski*

dil, halk dili, hakaret, kaba konuşma, teklifsiz konuşma) Kategorilerin Dışında Kalanlar başlığı altında değerlendirilmiştir.

İncelediğimiz romandaki kategoriler sayısal verilerle de desteklenmiştir. Toplamda 322 söz inceleme kriterimiz olan kategorilere girmektedir.

Yukarıdaki verilere bakıldığından incelediğimiz romanda sıkça geçerek dikkat çeken argo sözlerin 7 kez geçen “**gebermek**”, 6 kez geçen “**ahçik**” ve 4’er kez geçen “**bok yemek**” ve “**uyuz**” kelimeleri olduğu görülmektedir.

Eski dil kategorisinde olup incelediğimiz romanda en sık geçen sözler şunlardır: Diğerleri romanda birer kez geçmesine rağmen “**mektep**” sözü 5 , “**karındaş**”, “**umay**” ve “**zül**” sözleri ikişer kez geçerek öne çıkmaktadır.

Romanda çok geçtiği için dikkat çeken halk dili sözleri şunlardır: “**gardaş**” ve “**kardaş**” biçimleriyle toplam 31 kez geçen kelime, 16 defa kullanılan “**he**”, 15 kez kullanılan “**avrat**”, 14 defa geçen “**uğunmak**”, 13 defa geçen “**ula**”, 8 kere kullanılan “**hıştın[ma]mak**”, 6 kez geçen “**yekinmek**” ve beşer defa kullanılan “**vallaha**” ve “**aha**”.

İncelediğimiz romanda sık kullanımıyla dikkat çeken hakaret sözlerinin en sık geçen ilk üçünün aynı hayvanla ilgili olması dikkat çekicidir. “**it**” sözü 24, “**köpek**” sözü 12, “**kelp**” sözü ise 5 kez kullanılmıştır.

Uyanmak romanındaki kaba konuşma sözlerinden en çok kullanılanları şunlardır: “**karı**”, “**garı**” ve “**gari**” biçimleriyle toplamda 37 kez kullanılan kelime, 11 kez geçen “**ulan**”, 7 kez geçen “**kaltak**”, altışar kere kullanılan “**bok yemek**” ve “**kahbe/kahpe/cahbe**”.

Uyanmak romanında sık geçtiği için dikkat çeken teklifsiz konuşma sözleri ise 22 kez kullanılan “**herif**”, 14 kez geçen “**ha**” ve 10 kere kullanılan “**be**” sözüdür.

Çalışmamızda kriter olarak kullandığımız özel kategorilere girdiğini tespit ettiğimiz 323 söz arasında halk dili kategorisinde 142 (% 44), eski dil kategorisinde 66 (% 20), argo kategorisinde 42 (% 13), kaba konuşma kategorisinde 33 (% 10), hakaret kategorisinde 24 (% 7) ve teklifsiz konuşma kategorisinde 18 (% 6) adet söz bulunmaktadır. Bu veriler, Hasan Kayıhan’ın Uyanmak romanında sadece sıradan insanları konu almakla yetinmeyip onların söz dağarcığını da eserine yansıttığını göstermektedir.

Kaynaklar

- Acar, Kenan (2012). *Halk Ağzından TDK Türkçe Sözlük’e Giren Sözler, İlk On Baskının Karşılaştırması*-. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Aktunç, Hulki (2002). *Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Altun, Hilâl Oytun (2009). “Hakaret Anlamı Olmayan Kelimelerin Hakaret Amaçlı Kullanımı”. *Acta Turcica “Türk Kültüründe Hakaret”*, S.2, Temmuz 2009 s.1-15)
- Arslan, Mehmet (2004). *Argo Kitabı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Ata, Aysu (2000). ‘Derleme Sözlüğü’nde Geçen En Eski Türkçe Kelimeler’. *Türkojoloji Dergisi*, S.1, Cilt 13, s. 67-97.

- Atalay, Besim (1972). *Divanü Lugat-it- Türk (Dizin)*. 4 Cilt. Ankara: TDK Yay.
- Aybirdi, Murat (2012). “*Hasan Kayıhan'ın Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Romanlarının Tematik Bakımdan İncelenmesi*”. Yüksek Lisans Tezi. Kars: Kafkas Üniversitesi.
- Ayverdi, İlhan (2016). *Kubbealtı Lugatı, Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. 3 Cilt. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Bingölçe, Filiz (2001). *Kadın Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Bingölçe, Filiz (2005). *Asker Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Alt-Üst Yayınları.
- Bingölçe, Filiz (2005). *Futbol Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Alt-Üst Yayınları.
- Bingölçe, Filiz (2011). *(Tanıklarıyla) Osmanlı Argosu Sözlüğü*. İstanbul: Alt-Üst Yayınları.
- Coşkun, Meriç (1977). “Uyanmak İsimli Romanıyla İkinci Olan Hasan Kayıhan’la Bir Sohbet”. *Devlet Dergisi*, S.423, 12 Aralık 1977, s.3-9.
- Çağbayır, Yaşar (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. 5 Cilt. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Demircan Ömer (1994). “İletişim Açısından Hakaret ve Küfür”. *Dilbilim Araştırmaları*, S.5 01.01.1994, s.264-273
- Devellioğlu, Ferit (1990). *Türk Argosu, İnceleme-Sözlük*. Ankara: Aydın Kitabevi Yay.
- Ersoylu, Halil (2010). *Türk Argosu Üzerine İncelemeler*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gül, Ekrem (2013). Türkçe Sözlük’te Halk Ağzından Sözler Üzerine, *Türk Dilleri Araştırmaları*, C. 23, S. 2, Kış 2013, s.29-64.
- Gül, Ekrem (2014). Türkçe Sözlük’te Halk Ağzından Girmiş Kelimeler ve Kökenleri(a-g). Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Hatiboğlu, Vecihe (1972). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.
- Herdem, Saadet (2018). “*Hasan Kayıhan'ın Acı Su Romanında Millî Kimlik Arayışı ve Asimilasyon*”. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, Cilt 4, Sayı 8, 31.10.2018, s. 418-431.
- Kayıhan, Hasan (1977). *Uyanmak*. Ankara: Töre-Devlet Yay.
- Kırmızı, Bülent (2019) “Hasan Kayıhan'ın “Gurbet Ölümleri” Adlı Romanında Yabancılaşma”. *Diyalog Dergisi*, *Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*. C.VII, S.2, 31 Aralık 2019, s. 257-267.
- Korkmaz, Zeynep (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.
- Kumanlı, Mustafa Samet (2019). “Türkçe Sözlük’te “Hlk.” Etiketli Sözlük Birimlerin Tanımlanması: C ve Ç Madde Başları Örneği”. *Turkish Studies - Language and Literature*, Volume 14, Issue 4, 30.12.2019, p.1990-2002.
- Mert, Abdullah (2019). “*Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağzlarına Uzanan Söz Varlığı*”. Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Paçacıoğlu, Burhan (2016). *VII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*. İstanbul: Kesit Yay.
- Sağol, Gülten (2002). *Türk Kültüründe Argo*, Hollanda: Sota Yayınları.
- Sazak, Emine (2009).“*Hasan Kayıhan'ın Romanlarının Yapı ve Tema Bakımından İncelenmesi*”. Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi

Serarslan, Prof. Dr. Halim (2014). “Hasan Kayıhan'ın Romanlarına Göre Batı Avrupa'da Türk İşçileri”. *Uluslararası Türkiye-Hollanda İlişkileri Sempozyumu*. Amsterdam. 24 Haziran 2014.

Sezgin, Bahattin (2013). *Yeni Argo Sözlüğü*. İstanbul: Cinius Yayınları.

Türk Dil Kurumu (1993). *Türkiye 'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*. 12 Cilt. Ankara: TDK Yayınları.

Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Elektronik Kaynaklar:

www.turkbitig.com [Erişim: 03.02.2020]

www.tez.yok.gov [Erişim: 04.02.2020]

www.biyografya.com [Erişim: 04.02.2020]

www.books.google.com.tr [Erişim: 06.02.2020]

www.turkyurdu.com.tr [Erişim: 07.02.2020]

www.scholar.google.com.tr [Erişim: 08.02.2020]

www.turkocaklari.org.tr [Erişim: 09.02.2020]

www.lugatim.com [Erişim: 09.02.2020]

www.pazaryeriilkokulu.meb.k12.tr [Erişim: 14.02.2020]

www.sozluk.gov.tr [Erişim: 19.03.2020]